

Allergia mitu nägu

ALLERGIA on organismi ülitundlikkusreaktsioon kehavõõrastele ainetele. Enamasti on nendeks valgud. Allergia võib tekkida sissesöödud, -hingatud või läbi naha sissetunginud ainete suhtes.

Allergilise nahahaiguse põhitunnus on kihelus. Kiheluse tõttu koer sügab, lakub, närib ja hõõrub ärritunud piirkonda. Sageli on see ka ainsaks haiguse väljendusvormiks. Enamasti saabub arsti vastuvõtule koer, kes on juba pikka aega iseravimisega tegelenud: rahvatarkuse järgi on ju koera keelel rohi. Miskipärast rahvatarkus tänapäeval enam ei kehti, ainult diagnoosipaneel muutub seetõttu vägagi keeruliseks. Pärast „edukat“ iseravimist näevad kõik nahahaigused praktiliselt ühesugused välja ja alles pika detektiivitöö tulemusel võib enam-vähem kindlalt (!) öelda, millega algselt tegemist oli.

Tegemist võib olla kümnete, isegi sadade eri nahahaigustega. Selles kirjatükis räägime erinevatest allergia avaldumisvormidest.

Kirbuallergia

Koerte kõige sagedasem nahahaiguste põhjus on kirbuallergia. Kirbuallergiast põhjustatud dermatiit on ülitundlikkusreaktsioon ühele või mitmele kirbu süljes olevale komponendile.

Ülitundlikkusreaktsiooniga kaasnevad põletik ja sügelus, mis põhjustavad kõiki ülejäänud nähte, nagu vistrikud, kärnad, kõõm ja karvade väljalangemine.

Kirbuallergiat kohtab sageli just hilissuvel. Vahel on inimesed pisut nagu pettunud, kui arst diagnoosib nende lemmikul nii „labase“ haiguse. See nagu ei olekski haigus, vaid seostub paljude meelest mustuse ja kasimatusega. Nende inimeste lohutuseks võib öelda, et kirbuallergia ei tähenda massilist kirbukooniat koera seljas, pigem võib tegemist olla mõne üksiku kirp-rännumehega (naabri koera pealt näiteks). Allergilisele koerale tekitab ka ühe kirbu hammustus tugeva ülitundlikkusreaktsiooni, lisaks hakkavad sügelema ka kõik vanad, juba paremisjärgus olevad hammustuskohad. Koer, kellel sedasorti allergiat pole, võib olla tõeline kirbukott ja end üldse mitte sügada, sest temal taolist reaktsiooni ei teki.

Hoolimata üha uuenevatest vahenditest pole kirpudega võitlemine sugugi nii lihtne. Nagu öeldud, piisab allergilisele loomale ka ühest-kahest kirbust. Seetõttu soovitus kirbuallergilise koera omanikule: alustage profülaktilist kirbutõrjevahendite kasutamist juba mais ja tehke seda vähemalt oktoobrini. Kirpe on kergem ära hoida, kui nendega hiljem võidelda.

Toiduallergia

Toiduallergia (toidu talumatuse) osatähtsust on siiani allahinnatud, kuid kahjuks näitab seegi allergialiik tõusutendentsi. Väga sageli mõeldakse, et koer on allergiline samadele asjadele nagu inimene, et ta ei talu maasikaid ja mandariine või et magusa söömine paneb silmad vett jooksuma. Samuti ei avaldu toiduallergia mõne teatud toidusordi või üleüldiselt kuivtoidu suhtes, vaid koer on ülitundlik mõnele teatud komponendile. Kui koer ei talu näiteks loomaliha, siis ei talu ta seda ei Pedigrees ega Specificus, ei hakklihana ega vorstina. Isegi loomakont või veisenahast keeratud kunstluu tekitavad reaktsiooni. Koer, kellel on piimatalumatuse, ei saa süüa kohupiima, jogurtit ega piimaga keedetud putru.

Toiduallergia tabab loomi vaatamata vanusele, kuid paljudel lööb see välja juba esimesel eluaastal. Allergeenina võivad toimida igasugused ained, kuid enamjaolt on nendeks loomsed proteiinid — piimas, munades, kalas, looma- ja sealihas sisalduvad valgud. Toiduallergia tekib tavaliselt pikema aja jooksul söödetud toidule, mitte mingi uue asja peale, mida koer on saanud vaid korra või kaks. Toiduallergia on väga varieeruva pildiga haigus. Tavalisim nähe on laialdane, üsna intensiivne kihelus, eriti kõrvade, kubeme ja kaenlaaluste piirkonnas, aga näha võib vistrikke, punetust, kuiva kõõma, varvastevahelist või väliskõrva põletikku. Sageli kaasnevad häired seedetraktis, nagu näiteks kõhulahtisus.

Diagnoosimine on küllalt keeruline, kuna spetsiifiline kliiniline pilt puudub. Ainus võimalus tekitajale jälile jõuda on elimineerimisdiiet. Sel juhul tuleb loomale 4–8 nädalat süüa varasemast täiesti erinevat toitu. Kas siis kodutoiduna riisiputru koos sellise lihaga, mida koer varem süüdnud ei ole (kala, lammas, ulukiliha) või spetsiaalset allergiatoitu. Sel ajal ei tohi koer mingit muud toitu saada. Kui allergianähud kaovad, võib nädala kaupa hakata uuesti andma neid toiduaineid, mida ta varem süüdnud. Kui tegemist on toiduallergiaga, kaovad allergianähud esimeste nädalatega, kuid ilmnevad uuesti paar päeva peale seda, kui koer saab uuesti toitu, mille suhtes ta allergiline on. Kui omanik suudab elimineerimisdiiedi edukalt läbi viia ja allergeeni välja selgitada, võib koer tulevikus kõike muud süüa ja normaalset koeraelu edasi elada. Väga sageli ei julge aga omanik peale vaevarikast dieeti enam kahtluseluste komponentidega katsetada ja koer jääbki hüpoallergilisele dieedile. Kahjuks jääb elimineerimisdiiet sagedasti enne lõpptulemuseni jõudmist pooleli, sest omanik ei jaks kaks kuud järjest ranget dieeti pidada. Kui koer vaatamata toiduvahetusele edasi sügeleb, võib kahtlustada, et tegemist on teise allergialiigiga, nimelt atoopiaga.

Atoopia

Atoopia on päritud kalduvus moodustada harilike, keskkonnast pärinevate allergeenide vastu antikehi. Allergeenideks on erinevad õietolmud, kodutolm, tolmukestad, inimeste ja loomade kõõm, hallitusseened jne. Erinevate uuringute kohaselt esineb atoopiat 3–15% kõigist koertest. Kuna haigus on päritulik, esineb seda mõnede tõugude hulgas tunduvalt rohkem kui teistel. Atoopiale kalduvad näiteks Šoti terjer, foksterjer, Saksa lambakoer, puudel, Dalmaatsia koer, bokser, setterid, Labradori ja kuldne retriiver, mops, bullterjer, chow-chow, kääbusšnautser ning West Highlandi terjer. Tavaliselt haigestuvad koerad poole kuni kolme aasta vanuses.

Atoopia põhiline tunnus on samuti kihelus, mis haarab tavaliselt küünarliigese, kaenla-, kõhu- ja käpapiirkonda, kuid on väga sageli ka näol ja kõrvalestadel ning üsna tihti ongi kõrvaprobleem arsti poole pöördumise põhjuseks.

Kahjuks ole veel olemas täiesti usaldusväärset uurimismeetodit, mis ütleks, kas koer on atoopik või ei ole. Kõik olemasolevad testid võivad anda üsna palju vale-positiivseid vastuseid. Seetõttu peavad enne atoopia diagnoosi panekut olema välistatud nii välisparasiidid kui toiduallergia. Sageli esinevad kõik kolm allergiat koos ja kui kaht esimest suudetakse kontrolli all hoida, pole sageli vajadust atoopia suhtes midagi muud ette võtta, kui koera sageli ravišampooniga pesta. Kui aga kõigile abinõudele vaatamata ei suudeta sügelusest jagu saada, on mõttekas uurida koera verd enamesinevate allergeenide suhtes. Nii kirjanduse andmeil kui oma kogemusest võin öelda, et enamlevinud atoopia põhjustaja on tolmukestad. See on aastaringne probleem ja kokkupuudet tolmukestaga on tunduvalt keerukam vältida kui näiteks mingi õietolmuga, mis ohustab allergilist koera vaid teatud perioodil. Tolmukestast suhtes allergilise koera puhul on näidustatud

desensibiliseerimisravi, mis tähendab, et astmeliselt suuremates kogustes allergeeni ekstrakti manustamine vähendab haigustunnuseid hilisemal kokkupuutel allergeeniga. Ravi võib kesta 1–2 aastat ja annab erinevatel andmetel 60–80% tulemusi.

Kontaktallergia

Kontaktallergia puhul allergeenina võivad toimida mitmed looma ümbruses olevad materjalid ja ained, nagu tolmu, vaigud, seebid, šampoonid, paiksed antibiootikumid (neomütsiin), insektitsiidid, desinfitseerivad ained, kirburihm, toidunõud, mängasjad, põrandakatted, vaibad, tekid (vill, kumm, plastmass, nailon). Soodustavateks asjaoludeks on naha tasakaalu kahjustavad tegurid, nagu niiskus, ärritus, trauma, millele lisandub allergeeni pikaajaline toime. Arvatakse, et mõned terjerid, Labradori retriiverid ja Saksa lambakoerad on vastuvõtlikumad.

Muutused nahal toimuvad kohtades, kus on hõre karvastik ning mis puutuvad otseselt kokku ärritava ainega. Šampoonide puhul esinevad muutused kogu kehal. Toidunõudest ja puruluudest põhjustatud allergia ilmneb suunurkades, näo ja kõrvapiirkonnas. Ümbritsevatest materjalidest põhjustatud allergia esinemiskohad on käpad ja varbavahed, küünarnukid, lontkõrvalistel kõrva otsad, kaela-, rinna- ja kõhupiirkond ning lahklihapiirkond. Ägedal juhul on nahk kihelev, punetav, nõretav, võib näha sõlmekesi ja villoid. Kroonilise allergia korral on nahk paksenenud, jäik, tumedam, põletikuline ja kooruv.

Ravi on lihtne, kui suudetakse leida allergia põhjustaja.

Tiina Toomet

Tiina Toometi Loomakliinik